

УДК 376.1:355.01

Аліна Шкурина, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності АЗ Початкова освіта, Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У тезах розкрито ключові аспекти трансформації системи інклюзивної освіти в Україні під впливом воєнного стану. Проаналізовано стратегічні зміни в законодавстві, зокрема впровадження Національної стратегії до 2029 року та нових рівнів підтримки учнів. Висвітлено роль цифровізації, трансформацію діяльності інклюзивно-ресурсних центрів та важливість психолого-педагогічного супроводу дітей із травматичним досвідом війни.

Ключові слова: інклюзивна освіта, воєнний стан, рівні підтримки, цифрова інклюзія, інклюзивно-ресурсний центр, психологічна реабілітація.

Abstract. The abstracts reveal key aspects of the transformation of the inclusive education system in Ukraine under the influence of martial law. Strategic changes in legislation are analyzed, in particular the implementation of the National Strategy until 2029 and new levels of student support. The role of digitalization, the transformation of inclusive resource centers, and the importance of psychological and pedagogical support for children with traumatic war experiences are highlighted.

Keywords: inclusive education, martial law, support levels, digital inclusion, inclusive resource center, psychological rehabilitation.

Сучасний розвиток інклюзивної освіти в Україні відбувається в умовах безпрецедентних соціальних викликів, зумовлених повномасштабною збройною агресією. Війна спричинила масове внутрішнє переміщення населення, руйнування освітньої інфраструктури та значне зростання кількості дітей, які потребують спеціального супроводу через отримані фізичні та психологічні травми. У цих обставинах інклюзія трансформується зі способу реалізації права на навчання у стратегічний механізм зміцнення соціальної згуртованості та національної стійкості [7]. Побудова безпечного освітнього середовища сьогодні базується на правовій моделі, що пріоритезує самостійність та рівні можливості для осіб з

особливими освітніми потребами, спираючись на гуманістичні засади та педагогіку партнерства [1].

Нормативно-правове регулювання галузі зазнало фундаментального оновлення через ухвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання до 2029 року, яка визначає пріоритетом створення безбар'єрного простору та доступність укриттів [4]. Важливою новацією є затвердження оновленого Порядку організації інклюзивного навчання, згідно з яким із серпня 2026 року заклади освіти позбавляються права відмовляти у створенні інклюзивного класу за заявою батьків, що робить інклюзію обов'язковою умовою функціонування кожної школи [3]. Ефективність цього процесу безпосередньо залежить від впровадження багаторівневої системи підтримки (tiers of support), яка дозволяє диференціювати інтенсивність допомоги відповідно до індивідуальних труднощів дитини [2]. Досвід США та Канади підтверджує, що така модель є найдієвішою для забезпечення потреб усіх учнів у кризових ситуаціях [1].

Для забезпечення безперервності інклюзивного процесу було розроблено чотири пріоритетні моделі організації навчання залежно від безпекової ситуації в регіонах та місця перебування дитини [6]. Провідну роль у цьому процесі відіграють інклюзивно-ресурсні центри, діяльність яких була оперативно переорієнтована на мобільні форми роботи та системний супровід дітей-переселенців за місцем їхнього фактичного перебування. Фахівці ІРЦ сьогодні не лише проводять комплексну оцінку розвитку, а й надають психолого-педагогічну допомогу дітям, які зазнали травматичного впливу війни, використовуючи цифрові сервіси та автоматизовані системи для обміну даними про індивідуальні програми розвитку [5].

Цифровізація інклюзивного простору виступає критичним чинником мобільності та доступності знань. Використання асистивних технологій та спеціалізованих додатків, таких як «Digital Inclusion», дозволяє асистентам учителів ефективно опрацьовувати матеріал із дітьми навіть в умовах

дистанційного навчання чи перебування в укриттях [6]. Освіта в період війни виконує функцію психологічної реабілітації, де інклюзивні методи, емоційне навчання та методи арт-терапії допомагають молоді долати наслідки ПТСР та стабілізувати емоційний стан. Розвиток інклюзивної культури та психологічна готовність педагогів до роботи в умовах стресу стають визначальними факторами успішного відновлення людського капіталу України в післявоєнний період [2; 7].

Список використаних джерел

1. Бондар Т. І. Тенденції розвитку інклюзивної освіти у США та Канаді : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01. Хмельницький, 2019. 607 с.
2. Бондар Т. Рівнева модель супроводу (підтримки) дітей з інвалідністю: досвід США. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 47. Т. 1. С. 283–290.
3. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 лютого 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text> (дата звернення 08.05.2026)
4. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 р. № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> (дата звернення 08.05.2026)
5. Прохоренко Л., Стойка В., Йовдій В. Інклюзивно-ресурсні центри в умовах війни: окремі питання освіти дітей з особливими потребами. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2024. № 2 (23). С. 115–130. <https://doi.org/10.33189/epsn.v2i23.234>
6. Степанова Т. М., Степанова О. Б. Інклюзивна освіта в Україні в умовах воєнного стану: реалії, досвід і перспективи. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 6(219). С. 99–104.
7. Цикін Д., Дашков А., Ажажа М. Інклюзивна освіта як інструмент соціальної згуртованості в умовах воєнного стану: комунікативний аспект. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2025. № 33. С. 387–394. <https://doi.org/10.35432/tisb332025332703>